למורה,

מטרת השיעור היא לעמוד על חשיבות זיהוי הנורות האדומות המתריעות על תחילת הידרדרותה של הדמוקרטיה וחשיבות היציאה מבעוד מועד נגד הכרסום ההדרגתי של ערכיה המהותיים של הדמוקרטיה וזאת בכדי לעמוד בציווי של "לעולם לא עוד".

פרק זה על הדמוקרטיה בא לאחר לימוד הנושא של סרבנות וציות. נוכחנו עד כמה קשה הסרבנות ליחידים במשטרים שמידרדרים לתהומות של עוולות ופגיעה בזכויות האדם ולפיכך חשוב לא להגיע למצבים הכמעט בלתי אפשריים של סרבנות יחידים ולנסות למנוע הגעה אליהם ע"י עמידה על משמר ערכיה המהותיים של הדמוקרטיה . חשוב לזהות את הנורות האדומות בתחילת תהליך ההידרדרות ולהתריע מן הבאות בהתבסס על העבר ותוך מוכנות להתמודד עם הרגישויות הבאות לידי ביטוי בד"כ בטענות כי "אסור להשוות". הרבה פעמים כאשר יש התייחסות להווה על בסיס העבר, הדיון מוסח מהנושא עצמו לסוגיית ההשוואה. כדי לחסוך הסחה זאת המורה יכול.ה להטרים כל דיון המתייחס ללקחי העבר באמירה שהתייחסותו לעבר לא נובעת ממטרה להשוות אלא מתוך חשיבות ההתראה בתחילת תהליכי הידרדרות וחשיבות מניעת עוולות גם אם אינן ניתנות להשוואה .

את מטרת השיעור ניתן לממש דרך קריאת הסיפור "בקר חום" ודיון עליו בהתאם לשאלות שבהמשך.

מומלץ לשכפל לתלמידים את הטקסט ולהקריא קריאה מכוונת . גם אם הטקסט ארוך במקצת הוא כתוב כסיפור ומזמין הקשבה .

מומלץ לבקש מהתלמידים לסמן תוך כדי ההקראה את השלבים השונים המתוארים בו .

להלן השאלות שניתן לשאול עם סיום ההקראה :

1. בסיפור יש עליה בשלבים . מה הם השלבים המתוארים?
2. מה המשמעות של "מדעני המדינה הלאומית"?
3. מה מאפיין את התנהגות האנשים במהלך התהליך?

3.מה ההשלכות של ההדרגתיות ?

4.מה המשמעויות של הצבע היחיד?

5.מה משמעות הצבע החום ?

6.מה משמעות המדרגה של "מי שהיה לו פעם"?

7. אילו עקרונות דמוקרטיים נפגעים במצבים המתוארים בסיפור ?
8. מה הלקחים לגבי ההווה ?

בוקר חום /פרנק פבלוף

(זהו קיצור של הספר המלא בהוצאת נהר ספרים, 2018 ,בנימינה .תרגום מצרפתית ראובן מירן).

ישבנו כשרגלינו פשוטות לשמש ולא ממש דיברנו, צ'רלי ואני. סתם החלפנו בינינו כמה מחשבות שחלפו לנו בראש, בלי שאף אחד מאתנו באמת שם לב למה שהאחר סיפר. היו אלה רגעים מענגים שבהם הנחנו לזמן לחלוף בעודנו לוגמים בנחת את הקפה שלנו.

כשהוא סיפר לי שהיה עליו להזריק לכלב שלו, זה הפתיע אותי, אבל לא יותר מזה. כלב חביב שמזדקן רע זה תמיד דבר עצוב, אבל כשהוא כבר בן חמש עשרה, צריך להתרגל לרעיון שביום מן הימים הוא ימות.

"אתה מבין, לא יכולתי להעביר אותו בתור חום," אמר צ'רלי.

"טוב, מה לעשות, לברדור זה לא בדיוק כלב חום, אבל איזו מחלה הייתה לו?" שאלתי.

"זאת לא השאלה. הוא פשוט לא היה כלב חום, זה הכול."

"אוי, לא, אז עכשיו זה כמו עם החתולים?"

"כן, בדיוק אותו הדבר."

על החתולים שמעתי גם אני. בחודש שעבר נאלצתי להיפטר מהחתול שלי, גור קטנטן, שהיה לו הרעיון הלא מוצלח להיוולד לבן עם כתמים שחורים. נכון שהִתרבּות המואצת של החתולים הייתה בלתי נסבלת, ולדעתם של מדעני המדינה הלאומית, היה ראוי וגם עדיף להשאיר בחיים את החומים. רק את החומים. כל מבחני הסלקציה הוכיחו שהחומים מסתגלים טוב יותר לחיים בעיר, לא ממליטים כל כך הרבה, וגם אוכלים פחות. אבל בסופו של דבר, אני חושב שחתול זה חתול, וכיוון שממילא היה צריך לפתור איכשהו את הבעיה הזאת, מה זה משנה שזה יהיה בגלל הצו שדרש לחסל את כל החתולים הלא חומים?

אנשי המשמר האזרחי שסיירו ברחובות חילקו כדורי רעל חינם. הם היו מעורבבים במעדן הפּאטֶה האהוב מאוד על החתולים ושלחו אותם לְעולם שכולו טוב בפחות משתי דקות. לבי נכמר. אבל שוכחים מהר.

במה שקשור לכלבים, באמת שזה הפתיע אותי קצת יותר. אני לא ממש יודע למה, אולי בגלל שכלב זאת חיה גדולה יותר, או בגלל שכמו שאומרים, הכלב הוא ידידו של האדם. לא היה לנו עוד משהו מיוחד להגיד ונפרדנו, אבל עם איזו תחושה מוזרה, כאילו לא אמרנו זה לזה את כל מה שהיה לנו לומר. מין תחושה כזאת של אי נוחות, הייתי אומר.

זמן מה לאחר מכן, אני הוא שעדכנתי את צ'רלי. "שמעת?" אמרתי לו, "סגרו את עיתון העיר."

לא, על זה הוא עוד לא שמע.

התחת שלו נדבק לכיסא: הרי זה העיתון שהוא פותח כל בוקר עם הקָפֶּהָפוּך שלו!

"מה קרה להם?" הוא שאל, "הם התמוטטו? זה בגלל השביתות? אולי פשיטת רגל?"

"לא, בכלל לא," אמרתי, "זה קרה בהמשך לסיפור הזה עם הכלבים."

"איזה? החומים?"

"כן, בטח שהחומים. לא עבר יום בלי שבעיתון העיר התקיפו את הצו הלאומי. עד כדי כך שהעיתון הזה הטיל ספק בתוצאות המחקרים המדעיים של מדעני המדינה הלאומית. הקוראים כבר לא ידעו מה עליהם לחשוב."

"נכון, כמו שאתה אומר, בסוף העיתון הוּצא אל מחוץ לחוק."

"אני לא מאמין! אז מה עם מוסף הספורט?"

"נו, בחייך, מעבשיו תמלא טוטו לפי ההערכות של העיתון החדש, החדשות החומות. זה העיתון היחיד שנשאר. אומרים שדווקא בענייני ספורט ובעיקר כדורגל, הוא ממש בסדר גמור."

אחרי שכל האחרים עברו את כל הגבולות, עיתון אחד היה חייב להישאר. הרי אי אפשר לגמרי בלי חדשות. אחר כך הגיע תורָם של הספרים בספרייה העירונית. המו"לים שהשתייכו לקבוצה הפיננסית של עיתון "העיר" נתבעו לדין, ונגד הספרים שהם הוציאו לאור הוּצא צו סילוק ממדפי הספריות וחנויות הספרים. האמת היא, שמי שקרא היטב את מה שהמו"לים האלה המשיכו להוציא לאור, היה יכול להבחין די בקלות שהמילים *כלב* או *חתול* הופיעו לפחות פעם אחת בכל ספר, ובטח שלא תמיד בסמיכות עם המילה *חום*.

"באמת שלא צריך להגזים," אמר צ'רלי, "אתה מבין, למדינה אין מה להרוויח מזה שכל אחד יעבור על החוק כל פעם שמתחשק לו, וישחק אתה בחתול ועכבר." ובעודו זורק מבט חפוז סביבו, למקרה שמישהו האזין לשיחתנו בלי שהרגשנו, הוסיף: "חתול ועכבר חומים, כמובן." מטעמי זהירות התרגלנו להוסיף את המילה *חום* או *חומה* בסוף כל משפט. בהתחלה זה נראה לנו די מוזר לבקש פַּסְטִיס חום. זה אפילו נשמע די מגוחך, אבל בעצם, כשחושבים על זה לעומק, הרי השפה נוצרה כדי להתפתח. לפחות ככה הרגשנו שאנחנו בסדר והיינו רגועים.

יום אחד, אני זוכר את זה טוב מאוד, הצעתי לצ'רלי לבוא אלי הביתה כדי לְצפות ביחד המשחק הגמר של אליפות הגביע. תפסנו צחוק מה זה מטורף. צ'רלי הופיע עם כלב חדש, יפהפה ונהדר, חום מהזנב עד החוטם, וגם העיניים שלו היו חומות!

וצ'רלי, נפל לו האסימון.

"אל תגיד לי שגם אתה!" אמר.

"מה לעשות, כן," אמרתי, "תיכף תראה."

ובאותו רגע ממש, החתול החדש שלי ניתר ממקומו כמו חץ והתחיל לטפס על הווילון, עד שמצא לו מחסה על הארון. חתול עם מבט חום ופרווה חומה. אוי, כמה צחקנו! זה היה ממש צירוף מקרים!

אחר כך פתחנו את הטלוויזיה בעוד חיות המחמד שלנו משגיחות זו על זו בשבע עיניים.

אני כבר לא יודע מי ניצח, אבל אני זוכר שבילינו יופי של רגעים והרגשנו שאנחנו בטוחים. כאילו שלעשות בַּצורה הכי פשוטה את כל מה שאמרו לנו לעשות, העניק לנו תחושת ביטחון ועשה לנו את החיים פשוטים יותר. בסופו של דבר, אולי יש גם בביטחון החום משהו טוב, למרות הכול.

ברור שחשבתי על הילד הקטן שפגשתי על המדרכה ממול, הילד הזה שבכה על הכלבלב הלבן שלו, שמת לו ממש מול העיניים. אבל מה אפשר להגיד? אם הוא רק היה שומע טוב יותר מה שאמרו לו...הרי לא נאסר עליו שיהיה לו כלב. כל מה שהוא היה צריך לעשות זה לחפש לעצמו כלב חום. וזאת באמת לא הייתה בעיה למצוא כלבים חומים, אפילו קטנים. וכמונו, גם הוא היה יכול להרגיש שהוא בסדר, והיה שוכח מהר מאוד את הכלב הקודם שלו.

ואתמול, ממש לא ייאמן, אני, שהאמנתי שהנה הגעתי סוף סוף אל המנוחה והנחלה, כמעט נפלתי בפח של אנשי המשמר האזרחי לובשי המדים החומים, אלה שלא עושים שום הנחות לאף אחד. הם היו חדשים

בשכונה, לא הבירו את כל הפרצופים ולא ידעו מי אני.

הייתי בדרכי אל צ'רלי. בשבתות אנחנו משחקים אצלו קלפים. החזקתי בידי קרטון של שש פחיות בירה, זה הכול. היינו אמורים לחסל את זה תוך שעתיים-שלוש יחד עם כמה נְשנושים. ואז, הפתעה זה לא מילה, דלת הדירה של צ'רלי, שבדיוק עמדתי כבר ממש מולה, התנפצה לרסיסים ושני אנשי המשמר האזרחי, שתפסו עמדה בקצה המסדרון, הרחיקו את הסקרנים. אני המשכתי לטפס במדרגות. עשיתי את עצמי עולה לאחת הקומות העליונות וירדתי במעלית. למטה, השכנים של צ'רלי התלחששו ביניהם:

"מה הם רוצים ממנו? הרי הכלב שלו היה חום, חום אמיתי, אנחנו בעיניים שלנו ראינו אותו!"

"כן, זה נכון, אבל מה שהם אומרים זה *שקודם* היה לו כלב שחור, לא חום. שחור."

"קודם?"

"כן, קודם. עכשיו זה נחשב לעבֵרה גם אם היה לך פעם, לא חשוב מתי, כלב לא חום. ואת זה לא קשה לגלות. מספיק לשאול את השכנים."

פתחתי צעדים. קילוחים דקים של זיעה הרטיבו את חולצתי. אם זה *שפעם* היה לך כלב לא חום נחשב מעכשיו לעבֵרה, גם אני עצמי הייתי בסכנה. כולם בבניין שלי יודעים שקודם היה לי חתול שחור-לבן. *קודם*! עכשיו חשוב להם גם מה שהיה קודם! אלוהים אדירים, על זה באמת שלא חשבתי מעולם!

הבוקר אישר **הרדיו החום** את הידיעה. אני בטוח שצ'רלי הוא אחד מאותם חמש מאות אנשים שנעצרו. "זה שקנית לאחרונה בעל חיים חום, זה לא אומר שאתה עצמך השתנית," אמר הקריין **ברדיו החום**. והסביר: "עבריין הוא כל מי שהיה לו כלב או חתול לא תקינים בכל תקופה שהיא." אחר כך הוא אמר שכאן מדובר ב"ביזוי 'מדינה הלאומית'." שמתי לב היטב גם להבהרות שנאמרו בהמשך. מתברר שגם אם לך באופן אישי לא היו מעולם כלב או חתול לא תקינים – זה בדיוק מה שהם אמרו ברדיו, "לא תקינים" – זאת אומרת לא חומים, אלא למישהו מבני משפחתך – אב, אח, אם או אפילו בת-דודה – ואפילו אם זה קרה לך רק פעם אחת ויחידה בחיים – מעכשיו אתה עצמך מסובך בצרות צרורות.

אני לא יודע לאן הם לקחו את צ'רלי. עכשיו הם כבר באמת מגזימים. זה טירוף. ואני שחשבתי שאני יכול לישון לפחות כמה זמן בשקט עם החתול החום שלי...

ברור שאם הם מחטטים עכשיו בכל מה שהיה *קודם*, זה לא ייגמר בבעלי הכלבים והחתולים...

כל הלילה לא עצמתי עין. הייתי צריך להיזהר מה"חומים" כבר מהרגע שבו הם העבירו את "חוק החיות הראשון". בסופו של דבר, החתול שלי היה החתול שלי, כמו שהכלב של צ'רלי היה הכלב של צ'רלי. היינו צריכים להגיד לא. זאת אומרת להתנגד. אבל איך עושים את זה? הכול קורה תמיד כל כך מהר, ויש עבודה, ומה שקוראים דאגות יומיום, ענייני פרנסה וכיוצא באלה. וגם האחרים מַקטינים ראש כדי להשיג קצת שקט ושלווה, לא?

דופקים בדלת. זה אף פעם לא קרה כל כך מוקדם בבוקר. אני מפחד. השחר עוד לא עלה, בחוץ עדיין חום. די, תפסיקו לדפוק כל כך חזק. אני בא.....